

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 5/3 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarqand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Юсупов Хуршид Муратжанович</i> ПЕРВЫЕ ШАГИ ДВУХСТОРОННЕГО СОТРУДНИЧЕСТВА САУДОВСКОЙ АРАВИИ С МОМЕНТА НЕЗАВИСИМОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	9-13
<i>Najmiddinov Zafar Xoshimjonovich</i> O'RTA OSIYO FAQIHLARINING MUSANNIFAK ASARLARIGA TA'SIRI XUSUSIDA	14-19

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Madraimova Marxamat Raximberganovna</i> XORAZM VILOYATIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING OBYEKTIV ZARURLIGI VA AHAMIYATI	20-23
<i>Abdullaev Jamshid Obidovich</i> SUN'IY INTELLEKT — XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH VOSITASI SIFATIDA	24-30
<i>Абдуллаев Алтинбек Янгибаевич</i> ДОННИ ҚАЙТА ИШЛАШ КОРХОНАЛАРИДА МАҲСУЛОТ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХАРАЖАТЛАРИ ҲИСОБИНИ ЮРИТИШ ВА ТАННАРХ КАЛКУЛЯЦИЯСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	31-46
<i>Ziyadullayev Zuxriddin Ilxom o'g'li</i> TIJORAT BANKLARI TRANSFORMATSIYASI BORASIDA NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLAR	47-51
<i>Alimova Saboxat Gaziyevena, Erkinova Sevinch</i> YASHIL IQTISODIYOT VA ATROF MUHIT MUAMMOLARI	52-56
<i>Zokirova Gavxar</i> GLOBAL PENSIYA TIZIMLARI BARQARORLIGI VA YETARLILIGI TAHLILI	57-66

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Tursunkulova Shaxnoza Tuychiyevena, Muxtorov Muxsin Jabborovich</i> TASAVVUFDA INSON MA'NAVIY KAMOLOTI MASALASI	67-73
<i>O'rinboyev Davlatjon Bahtiyorovich</i> IJTIMOIY FALSAFADA STRATEGEMALARNING O'RNI VA AHAMIYATI	74-79
<i>Alimov Mansur Narboyevich</i> PEDAGOGIYALARNING MA'NAVIY-AXLOQIY VA KASBIY RIVOJLANTIRISHDA AJDODLAR MA'NAVIY MEROSINING O'RNI. ("SILSILAT UL-ORIFIYN VA TAZKIRATU-S-SIDDIQIYN" ASARI MISOLIDA)	80-87
<i>To'xtasinov Shukurjon Shavkatjon o'g'li</i> MILLIY BIRLIK VA SIYOSIY HOKIMIYATGA DOIR JADIDLAR QARASHLARINING IJTIMOIIY- FALSAFIY AHAMIYATI	88-95
<i>Nurmatova Umida Jalolidinovna</i> AN'ANAVIY O'QISHNING GNOSEOLOGIK JIHATLARI	96-101

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Abdullaeva Charos Baxramovna</i> ZAMONAVIY LINGVISTIKADA REKLAMA DISKURSI TUSHUNCHASI	102-105
<i>Umarqulova Munira Zohidjon qizi</i> ILMIY-FANTASTIK ADABIYOT: JANRNING SHAKLLANISHI, RIVOJLANISHI VA POETIK CHEGARALARI	106-119
<i>Xaydarova Gavhar Abdukadirovna</i> ZAMONAVIY LINGVISTIK MADANIYAT KONTEKSTIDA "SPORT DISKURSI" TUSHUNCHASINING NAMOYON BO'LISHI	120-124
<i>Mirzarahimov Bahodir Shavkat o'g'li</i> "XALQ SO'ZI" GAZETASINING MATNLARINI DAVR BO'YICHA TASNIFLASH BOSQICHLARI	125-129
<i>Boboqulova Nilufar Xayrullo qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SHOULDER/YELKA, ELBOW/TIRSAK HAMDA WRIST/BILAK SOMATIK KOMPONENTLI MAQOLLARNING KONSEPTUAL TAHLILI	130-137
<i>Yangiboyeva Feruza Ortiq qizi</i> TIPS FOR TEACHING ENGLISH: STRATEGIES FOR EFFECTIVE LANGUAGE LEARNING	138-145
<i>Ибодуллаева Гавхар Уринбаевна</i> ОБУЧЕНИЕ ШКОЛЬНИКОВ К НАЧАЛЬНОМУ УРОВНЮ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В СРЕДНЕ- ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЕ	146-151
<i>Kuvvatov Raxmatulla Hikmatillayevich</i> SAN'ATGA OID AFORIZMLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI.....	152-156
<i>Ibodullayeva Gulshod Urinovna</i> CHET TILLARINI O'RGANISHDA IMMERSIV O'QITISH USLUBLARI –SAMARALI YO'NALISH, YONDASHUVLAR VA XULOSALAR.....	157-160
<i>Habibullayeva Gulsanam Inomjon qizi</i> INNOVATIVE METHODS OF TEACHING READING (FOR PRE INTERMEDIATE LEVELS)	161-165
<i>Berdimurotova Sevara Maxmudovna</i> TILSHUNOSLIKDA TERMINOLOGIYANING XUSUSIYATLARI.....	166-169

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Kuchimova Shaxlo</i> VASIYATNOMANING OG'ZAKI SHAKLI VA UNI TUZISHDA ZAMONAVIY AXBOROT TEKNOLOGIYA VOSITALARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	170-176
<i>Jumanazarov Faxriddin Erkinovich</i> KONTRAFAKT MAHSULOTLARNI ANIQLASH VA ULARNING MUOMALASIGA QARSHI KURASHISH MUAMMOLARI	177-183
<i>Курбанова Эльмира Асадовна</i> ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ОВД С ГОСУДАРСТВЕННЫМИ И ИНЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ ПО ПРОФИЛАКТИКЕ БЕЗНАДЗОРНОСТИ И ПРАВОНАРУШЕНИЙ СРЕДИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	184-190

<i>Raxmatullayev Xurshidjon Shukurilla o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QONUNCHILIGIDA KRIPTO-AKTIV VA U BILAN BOG'LIQ BO'LGAN AYRIM MUAMMOLAR.....	191-195
<i>Aldamuratova Amangul Uralbayevna</i> FUQAROLIK PROTSESSIDA AJRIMLAR TUSHUNCHASI VA TURLARI	196-200
<i>Xakimov Jahongir Olimjon o'g'li</i> KIBERFIRIBGARLIK VA KIBERKORRUPSIYA – RAQAMLI DUNYODAGI MURAKKAB JINOYATLAR.....	201-208
<i>Ergashev Qaxramon Zokirjonovich</i> KORRUPSIYAVIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHNING IJTIMOY ZARURATI.....	209-219
<i>Normatov Isomiddin Dustqul o'g'li</i> XUFIYONA IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	220-224
<i>Пулатов Темурабек Гайратжон угли</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ КИС В СЕКТОРЕ ФИНАНСОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	225-231
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich</i> JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARINING ILMIY-TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA FANLARARO INTEGRATSIYA	232-236
<i>Sharipova Farida Salimdjanoyn, Qo'ng'irotova Anorxol</i> TIBBIYOT OLIYGOHLARIDA "TIBBIY BIOLOGIYA" HAMDA "UMUMIY GENETIKA" FANLARINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLAR SAMARADORLIGI	237-241
<i>Собирова Гулибарно Зайнутдин кизи</i> МЕТОДИКА ИНТЕРАКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ В РАЗВИТИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	242-252
<i>Salayev Donyor Baxtiyarovich</i> ZAMONAVIY JISMONIY TAYYORGARLIKNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	253-259
<i>Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich</i> OLIY TA'LIM MUASSASASIDA BOKS MURABBIYLARINI KASBGA YO'NALTIRISH TIZIMINING XUSUSIYATLARI	260-266
<i>Hakimova Nargiza Uralovna</i> YOSH KURASHCHI QIZLARDA MUVOZANAT QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHDA RAQS VA HARAKATLI O'YINLARDAN FOYDALANISH TEXNOLOGIYASI	267-273
<i>Otepbergenov Jetkerbay Sakbergenovich</i> MODULLI TA'LIM SHAROITIDA TALABALARNI INTELLEKTUAL RIVOJLANTIRISHGA UNDASH MUAMMOSI	274-279

Received: 10 April 2025
Accepted: 15 April 2025
Published: 28 April 2025

Article / Original Paper

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QONUNCHILIGIDA KRIPTO-AKTIV VA U BILAN BOG'LIQ BO'LGAN AYRIM MUAMMOLAR

Raxmatullayev Xurshidjon Shukurilla o'g'li

Navoiy viloyat prokuraturasi tashqi savdo,
investitsiyalar va tadbirkorlik sohalarida
qonunchilik ijrosi ustidan nazorat bo'limi
katta prokurori, 1-darajali yurist
E-mail: xurshid_02_93@bk.ru

Annotatsiya. Mazkur maqolada jinoyat qonunchiligida kripto-aktiv va u bilan bog'liq bo'lgan ayrim muammolar, yangi kiber jinoyatlar, kiberhujum tushunchasi, kripto-aktivlarni olib qo'yish, xatlash, saqlash hamda topshirish muammolari va tajribasi haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: kiberhujum tushunchasi, kripto-aktiv mulk sifatida belgilanishi, kripto-aktivlarni olib qo'yish, xatlash, saqlash hamda topshirish harakatlari.

CRYPTO-ASSETS AND RELATED ISSUES IN THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Rakhmatullayev Khurshidjon Shukurilla og'lu

Senior Prosecutor of the Department for Supervision
of the Implementation of Legislation in the Fields
of Foreign Trade, Investments and Entrepreneurship
of the Navoi Regional Prosecutor's Office, 1st Class Lawyer

Abstract. This article discusses issues related to crypto-assets in criminal legislation, including certain associated problems, emerging cybercrimes, the concept of cyberattacks, as well as the challenges and practices of seizure, freezing, storage, and transfer of crypto-assets.

Key words: concept of cyberattack, recognition of crypto-assets as property, actions related to the seizure, accounting, storage, and transfer of crypto-assets.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V5SI3Y2025N27>

Jahon hamjamiyatida kripto-aktiv tobora mashhurlikka erishmoqda. Ehtimol, bu o'zgarish qaytarib bo'lmas hodisadir. XXI asrda moliyaviy vosita kripto-aktivga bo'lgan qiziqish va unga bo'lgan talabning oshishini oson tushuntirish mumkin.

Xususan, "kripto-aktiv" foydalanishda qulay, uning tranzaksiyalari juda yaxshi himoyalangan va ularning ma'lumotlari asosan davlat nazorati nuqtai nazaridan yuqori darajada anonimlikka ega.

Kripto-aktivlar bu raqamli vositalar bo'lib, ular blokcheyn texnologiyasi asosida ishlaydi hamda turli iqtisodiy faoliyatlar uchun, xususan, savdo, investitsiya va pul o'tkazmalari uchun xizmat qiladi. Bugungi kunda kripto-aktivlarning eng mashhur turi sifatida kriptovalyuta hisoblanadi. "Hozirda dunyo bo'ylab chiqarilgan kripto-aktivlarning umumiy soni 24 mingdan ortiq bo'lib, ularning umumiy narxi qariyb 1,14 trln. AQSh dollarini tashkil etmoqda"^[1.].

Kriptovalyuta, to'lov vositasi, investitsiya vositasi va tejamkorlikni saqlash uchun qurilma sifatida foydalanilayotgani sababli, moddiy qiymatga ega.

Jumladan, fuqarolar hamda tadbirkorlik subyektlari kapitalni saqlash vositasi sifatida kripto-aktivlardan faol ravishda fuqarolik va tadbirkorlik aylanmasida foydalanishmoqda, bu esa o'z navbatida ularning qonuniy himoya qilish masalasi dolzarb masalaga aylantiradi.

Shu bois, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 04.07.2018 yildagi "O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni va kripto-aktivlar aylanmasi sohasini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi hamda 03.09.2018 yildagi "O'zbekiston Respublikasida kripto-birjalar faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarorlariga asosan kripto-aktivlar mulkiy huquq sifatida belgilandi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Istiqbolli loyihalar milliy agentligi direktorining 2022 yil 14 iyuldagi 32-son buyrug'i bilan tasdiqlangan 1-ilovasi "Kripto-aktivlar aylanmasi sohasidagi xizmatlar provayderlari faoliyatini litsenziyalash tartibi to'g'risida"gi Nizomga muvofiq kripto-aktiv — ma'lumotlarning taqsimlangan reyestrtdagi raqamli yozuvlar yig'indisi bo'lgan, qiymati va egasiga ega mulkiy huquq deb ta'rif berildi.

O'zbekiston Respublikasining 2024 yil 19 yanvardagi "O'zbekiston Respublikasining Jinoyat, Jinoyat-protsessual kodekslariga hamda O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy Javobgarlik to'g'risidagi Kodeksiga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish haqida"gi O'RQ-899-sonli qonuni bilan Jinoyat kodeksining VIII bo'limiga "kripto-aktiv -ma'lumotlarning taqsimlangan reyestrtdagi raqamli yozuvlar yig'indisini ifodalaydigan, qiymati va egasiga ega bo'lgan mulkiy huquq^[2]" deb o'zgartirish kiritildi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 65-moddasiga asosan O'zbekiston Respublikasida barcha mulk shakllarining teng huquqliligi va huquqiy jihatdan himoya qilinishi ta'minlanishi, xususiy mulk daxlsizligi hamda mulkdor o'z mol-mulkidan qonunda nazarda tutilgan holatlardan va tartibdan tashqari hamda sudning qaroriga asoslanmagan holda mahrum etilishi mumkin emasligi belgilangan^[3].

Buning natijasida kripto-aktivlar milliy qonunchiligimizda mulk sifatida tan olinishi munosabati bilan ularni jinoyat predmeti sifatida baholanishi lozim hisoblanadi.

Xususan, kripto-aktivlarning detsentralizatsiya va anonimlik xususiyati sababli jinoyat olamida ulardan jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga, terrorizmni moliyalashtirishga va ommaviy qirg'in qurolini tarqatishni moliyalashtirishda keng ravishda foydalanishmoqda.

Huquqni muhofaza qilish organlari tomonidan kripto-aktiv, kriptovalyuta va boshqa turlari bilan bog'liq jinoyatlar ortib borayotganligi, kripto-aktiv bilan bog'liq jinoyatlarni aniqlash va tergov qilish amaliyotda qiyinchiliklarni uchrayotganligi hamda yangi ijtimoiy

¹ <https://senat.uz/oz/articles/post-1207>

² <https://lex.uz/uz/docs/111453>

³ <https://lex.uz/docs/6445145>

munosabatlar kirishi munosabati bilan, ularga qarshi kurashning yangi tizimini yaratish dolzarb masalaga aylandi.

Misol uchun, kripto-aktivlar bilan faoliyat ko'rsatuvchi mas'uliyati cheklangan jamiyatiga tegishli bo'lgan "USB xotira qurilmasi" noma'lum shaxs tomonidan o'g'irlab ketilsa, bizning qonunchiligimizda bu ma'muriy bo'ladi. Biroq, bu qurilmada kripto-aktivlarning biror bir turi saqlanayotgan bo'lsa, bunda jinoyat tarkibini beradi. Bunda tergovga qadar tekshiruv, surishtiruv va tergovni amalga oshiruvchi organlarning mansabdor shaxslari tomonidan qurilmani olib ekspertizadan o'tkazishi, unda kripto-aktivning biror turi borligi aniqlanishi hamda mavjud bo'lgan holatda uning qiymatini baholashdan o'tkazishi lozim bo'ladi. Mazkur vaziyatda jinoyatlarni aniqlash va tergov qilishda jinoyat predmeti sifatida kripto-aktivlarni olib qo'yish, xatlash, saqlash hamda topshirish muhim sanaladi.

Yoki, tergovchi tomonidan Jinoyat kodeksining kripto-aktivlar aylanmasi sohasidagi qonunchilikni buzish 278⁸-moddasi bilan qo'zg'atilgan jinoyat ishi doirasida jinoyat predmeti sifatida kripto-aktivlarni olib qo'yish, xatlash, saqlash hamda topshirishda amaliyotda bir qator muammolar mavjud edi.

Shu bois, tergov organlari tomonidan jinoyatlarni aniqlash va tergov qilish jarayonida jinoyat predmeti sifatida kripto-aktivlarni olib qo'yish, xatlash, saqlash hamda topshirish tartibini qonun doirasida qabul qilingunga qadar huquqni muhofaza qiluvchi organlar tomonidan qo'shma qaror loyihasi ustida ish olib borildi.

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi, Istiqbolli loyihalar milliy agentligi hamda Bosh prokuratura bilan hamkorlikda mazkur tartibni ishlab chiqilib, 25.12.2024 yilda Adliya vazirligidan 3591-son bilan "Tergovga qadar tekshiruvni amalga oshirishda va jinoyatlarni tergov qilish davomida aniqlangan kripto-aktivlarni olib qo'yish, xatlash, saqlash hamda topshirish tartibi to'g'risidagi yo'riqnomani tasdiqlash haqida[1]" Qo'shma qaror ro'yxatdan o'tkazildi.

Mazkur Yo'riqnomada asosiy kripto-aktiv, ma'lumotlarning taqsimlangan reyestri, kripto-aktivlar aylanmasi sohasidagi xizmatlar provayderlari, kripto-birja, kripto-hamyon, kripto-hamyon kaliti, kripto-hamyon manzili, kripto-aktivlar bilan bog'liq huquqbuzarliklar, axborot tashuvchi qurilmalar, mayning hamda SEED ibora atamalariga izoh berilgan.

Jumladan, kripto-aktiv — ma'lumotlarning taqsimlangan reyestridagi raqamli yozuvlar yig'indisini ifodalaydigan, qiymati va egasiga ega bo'lgan mulkiy huquq (masalan, «Bitcoin», «Ethereum» va boshqalar) deb izoh berib o'tilgan.

Mazkur yo'riqnoma "kripto-aktivlar tergovga qadar tekshiruvni amalga oshirish va jinoyatlarni tergov qilish davomida xatlash, musodara qilish, yetkazilgan zararni qoplash uchun olib qo'yilishi hamda dalil sifatida e'tirof etilishi mumkin[2]" deb belgilangan.

Yo'riqnomaning 12-bandida esa tergovga qadar tekshiruvni amalga oshirish davomida aniqlangan kripto-aktivlar O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksining 329-moddasiga muvofiq shaxsiy tintuv, hodisa sodir bo'lgan joyni ko'zdan kechirishda olib qo'yilishi, 13-bandiga ko'ra shaxslar o'z tasarrufida bo'lgan kripto-aktivlar va ular bilan bog'liq ma'lumotlarni tergovga kadar tekshiruv, surishtiruv, dastlabki tergov organiga o'z tashabbusi bilan taqdim etishga haqliligi hamda 16-bandida esa kripto-aktivlarni olib qo'yish va xatlash

¹ <https://lex.uz/uz/docs/7282772>

² Юқоридаги манба

ularni surishtiruv hamda dastlabki tergov organlarining kripto-hamyon manziliga o'tkazish orqali amalga oshirilishi ko'rsatilgan.

Yo'riqnomaning 18-bandiga asosan xatlangan kripto-aktivlarni saqlash uchun surishtiruv va dastlabki tergov organlari tomonidan O'zbekiston Respublikasida litsenziyaga ega bo'lgan xizmatlar provayderlarida kripto-hamyonlar ochilishi va har bir organ uchun faqat bitta kripto-hamyon manzili yoki qurilmasi olinishi belgilangan.

Biroq, ushbu bandni tahlil qiladigan bo'lsak, kripto-aktivlarni saqlash uchun surishtiruv va dastlabki tergov organlari tomonidan O'zbekiston Respublikasida litsenziyaga ega bo'lgan xizmatlar provayderlarida har bir organ uchun faqat bitta kripto-hamyon manzili yoki qurilmasi olinsa, provayderlarda surishtiruv va dastlabki tergov organlarining ortiqcha hamyonlar ochilishi mumkin.

Jumladan, O'zbekiston Respublikasida surishtiruv hamda dastlabki tergovni amalga oshiruvchi 5 tadan davlat organi mavjud bo'lib, Respublikamizning 14 ta hududiy birlikda ularning joylardagi bo'linmalari faoliyat ko'rsatadi.

Bunda surishtiruv va dastlabki tergov organlari hamda uning hududiy bo'linmalari har biri bittadan kripto-hamyon manzili yoki qurilmasi xizmat provayderlaridan olinsa, juda ko'p hamyon ochilishiga sabab bo'ladi.

Shu sababli, mazkur bandga xatlangan kripto-aktivlarni saqlash uchun surishtiruv va dastlabki tergov organlari tomonidan O'zbekiston Respublikasida litsenziyaga ega bo'lgan xizmatlar provayderlarida kripto-hamyonlar ochilishi va har bir "hudud" yoki "huquqni muhofaza qilish organi" uchun faqat bitta kripto-hamyon manzili yoki qurilmasi olinishi belgilansin deb qonunchilikka o'zgartirish maqsadga muvofiq.

Buning natijasida provayderlarda ochiladigan hamyonlar qisqarishi, bunda jami huquqni muhofaza qilish organlari uchun 10 ta yoki hudud kesimida 14 ta bo'lishi lozim deb hisoblayman, ularga ko'rsatiladigan xizmat kamayishi hamda markazlashgan ravishda tartibga solinishiga asos bo'ladi.

Bundan tashqari, kiberhujum orqali kripto-aktivlarni noqonuniy ravishda egallab olish holatlari ham uchrab turmoqda. Misol uchun, "Bybit nomli kriptobirjaning 1,46 mlrd dollar qiymatidagi kripto-aktivlari o'g'irlangan^[1]"ligi butun dunyoda shov-shuvga sabab bo'ldi.

O'zbekiston Respublikasining 15.04.2022 yildagi 764-sonli "Kiberxavfsizlik to'g'risida^[2]" Qonunida kiberhujum ta'rif berib o'tilgan bo'lib, unda kiberhujum — kibermakonda apparat, apparat-dasturiy va dasturiy vositalardan foydalangan holda qasddan amalga oshiriladigan, kiberxavfsizlikka tahdid soladigan harakat deb ta'riflangan.

Ushbu ta'rifga qo'shimcha o'zgartirish kiritish lozim, chunki kibermakonda apparat, apparat-dasturiy va dasturiy vositalardan foydalangan holda qasddan amalga oshiriladigan, kiberxavfsizlikka tahdid soladigan harakat bilan cheklanib qolinmaydi.

Mening taklifim qo'shimcha ravishda qasddan kripto-aktivlarni egallashga qaratilgan harakat deb qonunchilikka o'zgartirish kiritish maqsadga muvofiq sanaladi.

¹ <http://bbc.com/russian/articles/c62z7p05ljpo>

² <https://lex.uz/docs/5960604>

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Кripto-активларга оид қонунчилик такомиллашди. Эркин ГАДОЕВ, Олий Мажлис Сенатининг Бюджет ва иқтисодий ислохотлар масалалари қўмитаси раиси. <https://senat.uz/oz/articles/post-1207>
2. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 2788-moddasi va kodeksining sakkizinchi bo'lim "Atamalarning huquqiy ma'nosi". <https://lex.uz/docs/-111453>;
3. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Mazkur yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 2023-yil 30-aprel kuni o'tkazilgan O'zbekiston Respublikasi referendumida umumxalq ovoz berish yo'li bilan qabul qilingan. <https://lex.uz/docs/-6445145>;
4. 25.12.2024 yilda Adliya vazirligidan 3591-son bilan ro'yxatdan o'tkazilgan "Tergovga qadar tekshiruvni amalga oshirishda va jinoyatlarni tergov qilish davomida aniqlangan kripto-aktivlarni olib qo'yish, xatlash, saqlash hamda topshirish tartibi to'g'risidagi yo'riqnomani tasdiqlash haqida" Qo'shma qaror. <https://lex.uz/docs/-7282772>
5. 25.12.2024 yilda Adliya vazirligidan 3591-son bilan ro'yxatdan o'tkazilgan "Tergovga qadar tekshiruvni amalga oshirishda va jinoyatlarni tergov qilish davomida aniqlangan kripto-aktivlarni olib qo'yish, xatlash, saqlash hamda topshirish tartibi to'g'risidagi yo'riqnomani tasdiqlash haqida" Qo'shma qaror. <https://lex.uz/docs/-7282772>
6. Хакеры украли на криптобирже Bybit рекордные \$1,46 млрд. ФБР заявило, что они работают на Северную Корею. <http://bbc.com/russian/articles/c62z7p05ljpo>
7. O'zbekiston Respublikasining 15.04.2022 yildagi 764-sonli "Kiberxavfsizlik to'g'risida" Qonuni. <https://lex.uz/uz/docs/-5960604>

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).